

Mustafa Akdağ

6 Mart 1960

Muhterem kardeşim Tayyib Bey,

Bugün bana hakikaten orada iken sözleştiğimiz bir mektubu hatırlatan yazını aldım. Tahmin ettiğin gibi unutmuş veya ihmal etmiş değildim. Yalnız mesela nahiye meselesinin bu kadar acele olduğunu bilmiyordum. Mektubumu ve kürsü için Enver Ziya ile tertiplediğimiz raporu da bizim kürsü işi senatodan çıkınca yollayacaktım. Yani benim aklımda tuttuğum hep kürsü işi idi; nahiye meselesi doğrusu önemli bir vaat olarak aklımdan çıkmıştı.

Tabii senin acele cevap beklemen üzerine bugün Pazar olmasına rağmen öğleden sonra fakülteye gelerek “nâhiye” ıstılahı hakkında sana bir bilgi verebilmek için notlarımı karıştırdım.

Nâhiye hakkında sana İstanbul’da bahsettiğim izahı bizim fakülte dergisinin 13. Cilt; sayı1-2; sayfa 49’da vermiş bulunuyorum ki, 1955’de çıkan mezkûr dergiye verdiğim “Osmanlı Müesseseleri Hakkında Notlar” adlı yazımda mahkeme teşkilatından bahsederken nâhiyeyi tarif etmişim.

Vaktiyle III. Murat devrine ait Kastamonu Adli Teşkilatı ile ilgili bir vesikada “nâhiye kâziyeleri” hakkında izahat bulunduğu için sana yollamak istiyordum. Yirmi beş otuz zarfı bir hayli karıştırdım, bulamadım.

Belki de Köprülü’ye verdiğim zaman geri almamış olacağım, çünkü küçük de bir şey idi. Maafih “Şehir ve Adliye İdaresi” adlı zarfımdaki vesikaları yeniden okudum. Binaen aleyh yukarıda söylediğim makaledeki “nâhiye” ye ait bilgiyi şu şekilde ve kati olarak tavzihe lüzum vardır.

Mesela Ankara kadısı şehrin içinde oturmakta ve buraya (merkez kazasına) tabi olan köyler nâhiyeler hâlinde gruplandırılarak, buraların adli ve idari işleri yerinde yürütölmek üzere bu kazanın kadısı tarafından kendi adına naipler tayin olunmaktadır. Mesela Bursa nâhiyesi, yahut Sivas nâhiyesi dendiğı zaman Bursa veya Sivas şehri ile şehre pek yakın birkaç köy kast olunuyor. Bursa kazası denince de Bursan sancağını teşkil eden sekiz-on kazadan birisi anlaşılıyor. Nâhiyelere nâibi re’sen kadı yollamakta olup merkez buna karışmıyor.

Mesela Ankara’da Haymana bir zamanlar veziriazamın hassı olup Ankara’ya bağılı bir nâhiye teşkil etmekte ve kadı nâip yollamaktadır. Hülasa serbest yerler baş karyelerinin etrafında nâhiye oldukları gibi diğ er serbest olmayan köyler de grup grup nâhiyeler hâlinindedir. Nahiyenin asayişini temin için (16. Asrın sonlarından itibaren) serbest ise dirliğ in sahibi, serbest değı l ise sancakbeyi subaşı tayin eder. Tabii bu subaşı kadının yolladığı nâibin emrindedir.

Kürsü için Enver Ziya ile müşterek müracaatımızın bir suretini yolluyorum. Benim yazdığım iki sayfalık esbâb-ı mucibe raporunu şu anda yollamadım. Belki evdedir, bulursam onu da yollarım. Hürmetler gözlerinden öperim.

M. Akdağ